

Centralizētais eksāmens par vispārējās vidējās izglītības apguvi

LATVIJAS UN PASAULES VĒSTURE

KODS

										-					V	E	S
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---	--	--	--	--	---	---	---

1. daļa

Norādījumi

Iepazīsties ar norādījumiem!

Darba lapās un atbilžu lapā ieraksti kodu, kuru tu saņēmi, ienākot eksāmena telpā!

Eksāmenā veicamo uzdevumu skaits, iegūstamo punktu skaits un paredzētais izpildes laiks:

Daļa	Uzdevumu skaits	Punktu skaits	Laiks
1. daļa	10	50	40 min
2. daļa	8	50	90 min
3. daļa	1	24	70 min

Darbu veic ar tumši zilu vai melnu pildspalvu!

Eksāmena norises laikā eksāmena vadītājs skaidrojumus par uzdevumiem nesniedz.

1. daļa

Pēc 1. daļas uzdevumu izpildes atbildes uzmanīgi ieraksti atbilžu lapā!

2. daļa

Iepazīsties ar uzdevumiem, izlasi dotos tekstus un atbildes ieraksti darba lapā!

3. daļa

Izvēlies vienu no četriem piedāvātajiem tematiem, izpildi prasīto un uzraksti strukturētu argumentētu pārspriedumu!

Raksti salasāmi!

1. uzdevums (5 punkti).

Atrodi norādītajam laikam atbilstošo Latvijas vēstures notikumu un ieraksti tabulā pareizās atbildes burtu! (Notikumu ir vairāk.)

Gads	Burts	Latvijas vēstures notikums
1 1236		A sāk iznākt „Pēterburgas Avīzes”
2 1584		B iznāk pirmais Bībeles tulkojums latviešu valodā
3 1802		C Cēsu kaujas
4 1862		D Saules kauja
5 1919		E Spilves kauja
		F Kauguru nemieri
		G Kalendāra nemieri (luterāņu protests pret katolicisma atjaunošanu)

2. uzdevums (5 punkti).

Atrodi, kurš pasaules vēstures notikums (process) ietekmējis vēstures notikumu (procesu) Latvijā, un ieraksti tabulā pareizās atbildes burtu! (Latvijas vēstures notikumu ir vairāk.)

Pasaules vēstures notikums (process)	Burts	Latvijas vēstures notikums (process)
1 Indoeiropiešu migrācija		A pirmie teksti latviešu valodā
2 Ticības kari pret pagāniem		B latviešu strēlnieku bataljonu dibināšana
3 Reformācija		C Garlība Merķeļa darbība
4 Apgaismības filozofijas izplatīšanās		D „Jaunā strāva”
5 Sociāldemokrātu ideju rašanās		E jaunlatviešu darbība
		F baltu etnoģenēze
		G Livonijas izveidošanās

3. uzdevums (5 punkti).

Atrodi norādītajam laikam atbilstošu pasaules vēstures notikumu un ieraksti tabulā pareizās atbildes burtu! (Notikumu ir vairāk.)

Gads	Burts	Pasaules vēstures notikums
1 375		A Konstantinopoles krišana turku rokās
2 1099		B Suecas kanāla atklāšana
3 1453		C Minhēnes vienošanās
4 1869		D huņņu iebrukums Eiropā, lielās tautu staigāšanas sākums
5 1938		E Kārļa Lielā kronēšana par imperatoru
		F Poltavas kauja
		G krusta karotāji ieņem Jeruzalemi

4. uzdevums (5 punkti).**Atrodi katram skaidrojumam atbilstošo jēdzienu un apvelc tā burtu!**

1 11.–13. gs. pierakstītie seno norvēģu un īslandiešu mutvārdu vēsturiskie vēstījumi un varoņstāsti

- A** hronikas **B** sāgas **C** eposi **D** pasakas

2 ebreju masu iznīcināšana Otrajā pasaules karā

- A** antisemitisms **B** holokausts **C** pacifisms **D** kukluksklans

3 vēstures palīgdisciplīna, kas pētī monētas, papīra naudaszīmes, medaļas, ordeņus

- A** numismātika **B** heraldika **C** etnogrāfija **D** arheoloģija

4 tirgus laukums, ekonomiskās, reliģiskās un politiskās dzīves centrālā vieta, arī tautas sapulce Senajā Grieķijā

- A** agora **B** forums **C** kapitelis **D** arēna

5 musulmaņu reliģiskā kulta celtnes

- A** baznīca **B** templis **C** sinagoga **D** mošeja

5. uzdevums (4 punkti).**Atrodi katram raksturojumam atbilstošo un apvelc pareizās atbildes burtu!**

1 Trīsdesmit gadu karš noslēdzās ar

- A** Ļubļinas ūniju **B** Versaļas mieru **C** Vestfālenes mieru **D** Krēvas ūniju

2 Lielā Ziemeļu kara galvenais cēlonis bija

- A** Krievijas vēlme likvidēt Zviedrijas kundzību Baltijas jūrā
B Krievijai nepieciešama pieeja Melnajai jūrai
C Zviedrijas vēlme iegūt Kurzemes un Zemgales hercogisti
D Zviedrijas savienība ar Dāniju, Poliju–Lietuvu

3 „Svētā savienība” 19. gadsimtā bija

- A** Austrijas, Prūsijas un Krievijas monarhu līgums pēc Vīnes kongresa, lai cīnītos pret revolucionāri demokrātiskām kustībām
B Eiropas katolisko zemju apvienība, lai nostiprinātu ticību
C Austrijas un Ungārijas vienošanās par Austroungārijas izveidi
D Jezuītu organizācija cīņai pret reformāciju

4 Japānas uzbrukums Pērlharborai izraisīja

- A** otrās frontes atklāšanu
B ASV iesaistīšanos Otrajā pasaules karā
C lūzumu Austrumu frontē
D Otrā pasaules kara sākumu

6. uzdevums (4 punkti).**Tabulā ar X norādi, kurš no darbiem ir vēstures avots (A), kurš – vēstures literatūra (L) par Latvijas vēsturi jaunajos laikos!**

Darba nosaukums	A	L
1 Vecpiebalgas zemnieka sūdzība Zviedrijas karalim Kārlim XI		
2 Juškevičs J. Hercoga Jēkaba laikmets Kurzemē. – R., 1931.		
3 Dunsdorfs E., Spekke A. Latvijas vēsture 1500–1600. – Stokholma, 1964.		
4 Vācu ārsta Rozina Lentilija memoāri par Kurzemi 17. gs. otrajā pusē		

7. uzdevums (4 punkti).

Tabulā, ievēlot X, norādi, kuri procesi vai notikumi bija Lielās franču revolūcijas cēloņi (C) un kuri – sekas (S)!

Notikumi, procesi	C	S
1 Apgaismības ideju izplatīšanās		
2 Pilsoņu vienlīdzība likuma priekšā, īpašuma neaizskaramība		
3 Napoleona kari		
4 Luija XVI politika		

8. uzdevums (7 punkti).

Rūpīgi izlasi tekstu!

Kad 1985. gadā par PSRS Komunistiskās partijas līderi kļuva **1**, valstī sākās liberalizācijas procesi, kas tika nosaukti par **2**. 1988. gada 1.–2. jūnijā notika Latvijas radošo savienību valdes plēnums, kurā pirmo reizi PSRS 1940. gada notikumus Latvijā nosauca par **3**, pasakot, ka viens no **3** cēloņiem bija **4**. Tautas atbalsts radošo savienību valdes plēnumā paustajām idejām izpaudās lielas masu organizācijas dibināšanā 1988. gada oktobrī, kuru nosauca par **5**. Par **5** līderi kļuva tautā populārs žurnālists **6**. Kā pretsparu **5** padomju nomenklatūras darbinieki organizēja **7** ar prasību „nepieļaut atkāpšanos no Ļeņina ceļa”, nepieļaut valodu likumu.

Kuriem burtiem jābūt ciparu 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 vietā? Izvēlies pareizo atbildi un apvelc tās burtu!

1 A Ņikita Hruščovs B Mihails Gorbačovs C Leonīds Brežņevs D Jurijs Andropovs	2 A atkusnis B pārkrievošanās C nacionālisms D pārbūve	3 A okupācija B demarkācija C revolūcija D reparācija
4 A Trumena doktrīna B Molotova–Ribentropa pakts C Dauesa plāns D Briāna–Keloga pakts	5 A Latvijas Vides aizsardzības klubs B Latvijas Pilsoņu kongress C Latvijas Tautas fronte D Latvijas nacionālā neatkarības kustība	6 A Anatolijs Gorbunovs B Jānis Vagris C Guntis Ulmanis D Dainis Īvāns
7 A Latvijas PSR Centrālā komiteja B Latvijas PSR Augstākā Padome C Latvijas PSR Darbaļaužu internacionālā fronte D Latvijas PSR Komunistiskā partija		

9. uzdevums (4 punkti).**Izlasi vēstures avotu fragmentus, atrodi katram pareizās atbildes burtu un apvelc to!****1** Kāds notikums aprakstīts avotā?

Pēc Hannibala kara Katons, izsakot savas domas senātā, beidza tās ar vārdiem, ka Kartāga ir jānoposta [...]. Turpretim Scīpijns vienmēr pārstāvēja pretēju uzskatu, proti, ka Kartāgai ir jāpastāv.
(fragments no grieķu vēsturnieka Poseidonija „Pasaules vēstures”)

- A** Peloponēsas karš
B Pūniešu karš
C Grieķu–persiešu karš
D Maķedonijas Aleksandra iekarojumi

2 Kāds process aprakstīts avotā?

Tā Kunga 1231. gadā visā Vācijā sākās ķeceru vajāšana; lielākā daļa no viņiem tika sadedzināti trīs gadu laikā.
(fragments no anonīma vācu hronista darba)

- A** inaugurācija
B inkvizīcija
C inkorporācija
D indulgence

3 Kā aprakstīto periodu dēvē vēsturē?

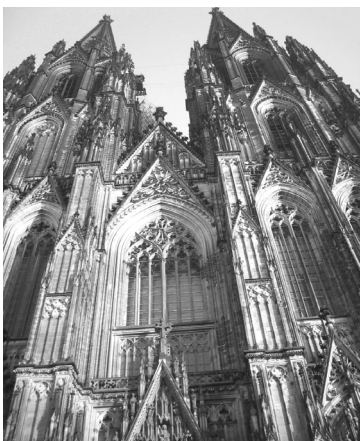
Ferdinands un Izabella, no Dieva žēlastības Kastīlijas karalis un karaliene, mēs sūtām Kristoforu Kolumbu ar trim karavelām, kas apgādātas ar visu nepieciešamo, pāri okeāniskajām jūrām uz Indiju [...], lai veicinātu mūsu labklājību un priekšrocības.
(fragments no Ferdinanda un Izabellas pilnvarojuma Kolumbam 1492)

- A** Lielā tautu staigāšana
B Lielais mēris
C Lielā izceļošana
D Lielie ģeogrāfiskie atklājumi

4 Par kuru laika periodu stāstīts fragmentā?

Viņš ticēja, ka ir iespējama humāna, cilvēka cienīga ārpolitika, ka miers starp tautām jādibina uz objektīviem, dabiskiem taisnības un tiesību principiem. Vilsona „14 punkti” iezvanīja jaunu laikmetu tautu vēsturē.

- A** pēc Napoleona kariem
B pēc Pirmā pasaules kara
C pēc Otrā pasaules kara
D pēc „aukstā kara”

10. uzdevums (7 punkti).**Kas parādīts attēlos? Izvēlies pareizās atbildes burtu un apvelc to!**

1 Kāds arhitektūras stils izmantots Ķelnes katedrāles celtniecībā?

- A** romānika
B gotika
C baroks
D klasicisms

2 Ko simbolizē šis mākslas darbs?

- A** komunismu
B nacismu
C fašismu
D liberālismu

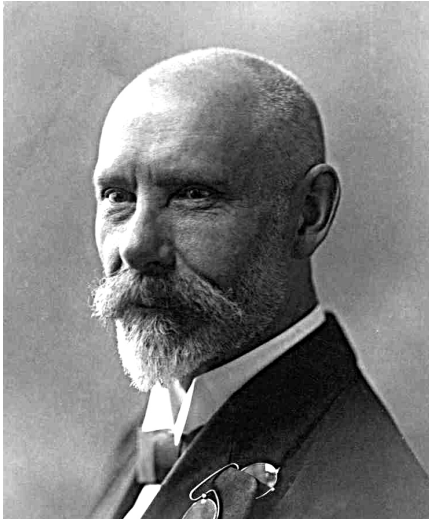

3 Kas bija šis cilvēks?

- A** Ēģiptes faraons
B Asīrijas valdnieks
C Bizantijas valdnieks
D Islāma kalifāta valdnieks

Uzmanību! 10. uzdevuma turpinājums nākamajā lappusē.

10. uzdevuma turpinājums

4 Kas bija šis cilvēks Latvijas Republikā?

- A ārlietu ministrs
- B ministru prezidents
- C Valsts prezidents
- D kara ministrs

5 Kādu vēstures periodu raksturo karikatūra?

- A Pirmo pasaules karu
- B Otro pasaules karu
- C mierīgu līdzaspastāvēšanu
- D „auksto karu”

6 Kā 17. gs. otrajā pusē sauca kartoshēmā iezīmēto teritoriju?

- A Poju Vidzeme
- B Kurzemes hercogiste
- C Sēlija
- D Zemgale

7 Kas attēlots kartoshēmā?

- A Persijas impērija
- B Romas impērija
- C Britu impērija
- D Eiropas Savienība

4. Izmantojot informācijas avotus D, E un F, izpildi prasīto! (15 punkti)

4.1. Uzraksti, kāda politiska režīma apstākļos tapuši informācijas avoti! Uzraksti, kura politisko režīmu raksturojošā pazīme ir aprakstīta informācijas avotā! (6 punkti)

Informācijas avots	Politiskais režīms	Režīmu raksturojošā pazīme
D		
E		
F		

4.1. _____

4.2. Uzraksti, kādi uzdevumi izvirzīti sievietei! Izskaidro, kāpēc! (9 punkti)

Informācijas avots	Sievietes uzdevumi	Skaidrojums
D	• •	
E	• •	
F	• •	

4.2. _____

Kopā par
4. uzd.:

5. Iepazīsties ar informācijas avotiem G, H, I un izpildi prasīto! (9 punkti)**5.1. Atrodi rakstītos informācijas avotus, kuri papildina attēlu informāciju! (6 punkti)**

Attēls	Avots	Kāda papildus informācija vēl iegūstama no rakstītā avota?
G		
H		
I		

5.1. _____

5.2. Uzraksti, ar kādu mērķi ir tapis katrs attēls! (3 punkti)**G** _____**H** _____**I** _____

5.2. _____

Kopā par
5. uzd.:
_____**6. Izmantojot informācijas avotus J un K, izpildi prasīto! (4 punkti)****6.1. Raksturo sievietes izskatu (modi) 19. gs. beigās un 20. gs. sākumā! (2 punkti)**

19. gs. b. _____

20. gs. s. _____

6.1. _____

6.2. Uzraksti divus cēloņus, kas izraisīja šādas izmaiņas sieviešu modē! (2 punkti)

• _____

• _____

6.2. _____

Kopā par
6. uzd.:

7. Izskaidro jēdzienu „sieviešu emancipācija”! Atrodi vienu informācijas avotu, kurā vērojama šī jēdziena izpausme! Paskaidro to! (3 punkti)

Sieviešu emancipācija _____

Avots _____

Skaidrojums _____

7. _____

8. Mini vienu izcilu sievieti, kura varētu būt emancipētas sievietes piemērs! Pamato, kāpēc! (3 punkti)

8. _____

Kopā par
2. daļu:

***Rūpīgi iepazīsties ar uzdevumiem skolēna darba lapā un informācijas avotiem tekstu lapā! Izpildi prasīto!
Ja nepieciešams, vari veikt atzīmes tekstu lapā, bet atbildes raksti darba lapā!***

Avots A

Mūsdienu Latvijas vēsturniece par sievietes stāvokli 19. gs.

19. gs. lauki bija Kurzemes un Vidzemes iedzīvotāju lielākās daļas mājvieta. [...] Kalpones parasti baroja un slauca govīs, cirpa aitas, ikdienā tīrīja un sakopa kūti. Saimnieces pārraudzīja darbu, sadalīja lopiem barību, kāsa pienu un veica citus darbus. [...] Atalgojuma ziņā pastāvēja lielas atšķirības. Piemēram, Talsu apriņķī kalps saimniekam izmaksāja 150 rbļ., kalpone – 100 rbļ. (gadā).

80. gados kalpa alga svārstījās no 50 rbļ. līdz 120 rbļ., bet kalpones no 25 līdz 50 rbļ. (gadā).

Samērā ilgi valdīja uzskats, ka sieviete un ražošanas mašīna ir nesavienojami jēdzieni. [...] Visvairāk sievietes strādāja tekstilrūpniecībā, pārtikas un garšvielu ražošanā. [...] Vidēji sieviešu alga rūpniecībā veidoja 50–80% no vīrieša darba algas. [...] Sabiedrībā valdīja uzskats, ka vīrieša darbs allaž ir vērtīgāks.

(V. Zelča. *Nezināmā. Latvijas sievietes 19. gadsimta otrajā pusē. R., 2002.*)

Avots B

Raksts avīzē „Šuvēju liktenis”

Šuvēju liktenis pilsētās patiesi nav apskauzams, bet gan nožēlojams. No rīta līdz vakaram un pat nakts stundās strādājot, lielākā daļa tik tikko ko nopelna visnepieciešamākās dzīves vajadzībām tādēļ, ka darba alga ļoti zema. [...] nedēļā pelna tikai 2–3 rbļ.

(*Baltijas Vēstnesis. – 1890.*)

Avots C

Sieviešu ārstu darbība Krievijā

Sievietes ārstes ir parādījušas, ka tās var būt smalkas speciālistenes savā arodā. Pie viņām publika tagad pilnīgi pieraduse. Pagājis nu tas laiks, kur uz viņām varēja skatīties vienīgi kā uz varonēm; viņas tagad ir bez tam tādas pat darbinieces vispārības labā kā vīriešu ārsti, un tikai caur pārpratumiem tas jāizskaidro, ka viņu stāvoklis vēl nav pielīdzināts vīriešu ārstu stāvoklim.

(*Saimnieču un zelteņu kalendārs 1899. gadam*)

Avots D

Fragments no Rīgas pilsētas domnieces Bertas Pīpiņas raksta „Vēlēšanu laika atskaņas”

Valsts konstitūcija ir piešķīrusi sievietēm pasīvās un aktīvās vēlēšanu tiesības. Pirmās – pasīvās – viņa izlieto jo čakli. Statistika rāda, ka sieviete, vien līdz ar vīrieti – pilsoni dodas pie vēlēšanu urnām. Turpretim aktīvās vēlēšanu tiesības sievietes izlieto vēl mazos apmēros. Tā uz laukiem un mazās pilsētiņās starp uzstādītiem vēlamiem kandidātiem sieviešu pavisam maz. Turpretim mūsu galvas pilsētā Rīgā šīs sievietes kandidātes bija jau 49 kopskaitā. No visiem 979 kandidātiem arī tas nav liels procents. Bet galvenais: šai pirmajai plašākai uzstāšanai bija disciplinēts, nosvērts kopdarbības raksturs. To morāliski un materiāli atbalstīja nopietna, plaša organizācija – Latvju Sieviešu Nacionālā Līga.

(*Sieviete. – 1925. – Nr. 3.*)

Avots E

E. Leiše. Sievietes uzdevumi

Apzināties, ka ar pareizu mājsaimniecības nostādīšanu mēs varam celt un veicināt mūsu tautsaimnieciskās vērtības, ka ar pareizu iepirkšanu, pārdošanu un produktu izlietošanu varam samazināt izdevumus, pavairot ieņēmumus, kas savukārt palīdzēs tikt uz augšu no mums, atkarīgiem cilvēkiem, tiem sagādājot sociāli labvēlīgus dzīves apstākļus. Še ļoti liela loma mājturības kursiem un skolām. [...]

Katrai meitenei būtu jāsaģatavojas sievietes – mātes uzdevumiem, t. i., jākļūst skaidrībā par sievietes – mātes pienākumiem, iepazīstoties ar bērnu kopšanu, audzināšanu un veselības uzturēšanu, iedzimtības teoriju un rakstura audzināšanu. [...]

Latvju sievietes ar ilgošanos gaida, kad mūsu Vadonis nospraudīs tuvāk arī mūsu darbības līnijas, novadot līdzšinējo, saskaldīto darbību plašā, vienojošā gultnē, vienā lielā sievietes darba organizācijā, kurā valdīs tikai viena doma – kalpošana Vadonim, tautai un nācijai.

(*Brīvā Zeme. – 1938. – 23. aug.*)

Avots F

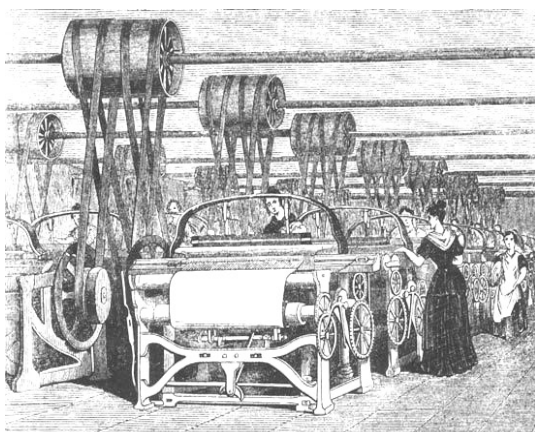
Brīdinājums kūtrai kolhozniecei

Nesen mūsu redakcija saņēma kāda kolhoznieka vēstuli, kurā viņš rakstīja, ka Molotova vārdā nosauktā kolhoza kolhozniece Irma Grīniņa nepiedalās ne kolhoza saimnieciskajā, ne arī kultūras darbā. Kolhoza priekšsēdētājs biedrs Morats tagad piesūtījis redakcijai vēstuli, kurā raksta, ka Irma Grīniņa tiešām grauj kolhoza darba disciplīnu un izvairās no sabiedriskiem pienākumiem. Lai šo jautājumu apspriestu, 26. decembrī sasauca valdes sēdi. Tajā Grīniņas rīcību atzina par neattaisnojamu un izteica viņai stingru brīdinājumu. Par neierašanos valdes sēdē Grīniņu sodīja [atskaitot vienas dienas algu].

(*Padomju Kuldīga. – 1951. – 5. janvārī.*)

Avots G

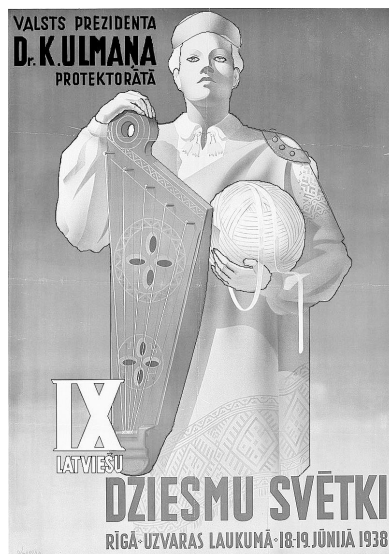
8. marta plakāts. Rīga, 1953. gads

Avots I

Fabrikas strādnieces. 19. gs. gravīra

Avots K

Sieviešu mode, 20. gs. 30. gadi

Avots H

Dziesmu svētku plakāts. 1938. gads

Avots J

Sieviešu mode 19. gs. beigās

